

ANNA GODZICH
SZYMON MACHOWSKI

WARIANTYWNOŚĆ TERMINOLOGICZNA WE WŁOSKIM DYSKURSIE DZIENNIKARSKO-SPORTOWYM NA PODSTAWIE DZIENNIKA „LA GAZZETTA DELLO SPORT”

W niniejszym opracowaniu autorzy badają wariantywność terminologiczną włoskiego słownictwa piłki nożnej na podstawie jednostek leksykalnych – terminów pozyskanych z internetowej wersji włoskiego dziennika sportowego „La Gazzetta dello Sport” z lat 2022-23. Analizie poddano artykuły dotyczące piłki nożnej w wolnym dostępie na stronie dziennika sportowego (www.gazzetta.it). Użyta wyszukiwarka na stronie dziennika uwzględnia zarówno tytuły, jak i ich pełny tekst. Z oczywistych powodów pominięte zostały artykuły o charakterze niepiłkarskim, np. odnoszące się do kulinariów lub opisujące preferencje żywieniowe zawodników. Celem przeprowadzenia analizy jakościowej z materiału badawczego wyekscerpowano następujące jednostki z pola leksykalnego „pożywienie człowieka”, mające charakter metaforyczny: *antipasto*, *biscotto*, *brodino*, *calcio spezzatino/spezzatino*, *cioccolato*, *cucchiaio*, *mozzarella* jak również *pareggi-brodino* i należące do profesjolektu zawodników i trenerów, a także dziennikarzy sportowych, oraz ich odpowiedniki o charakterze referencyjnym – terminy *sensu stricto*: *anticipo*, *assist*, *botta debole*, *conclusione debole*, *conclusione debole e centrale*, *pallonetto*, *pari che non serve*,

Dr ANNA GODZICH – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Zakład Językoznawstwa Włoskiego i Praktycznej Nauki Języka Włoskiego; adres e-mail: annas@amu.edu.pl; <https://orcid.org/0000-0003-4513-4232>.

Dr SZYMON MACHOWSKI – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Zakład Dydaktyki Języka Angielskiego; adres e-mail: szymonm@amu.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0002-2558-6146>.

punizione debole, sinistro debole, sinistro troppo debole, tiro debole e centrale, tiro troppo debole i tiro troppo centrale (por. Tabela 1 i 2).

Zjawisko, które omawiamy na podstawie zebranego materiału, można określić mianem neologicznej metaforyzacji terminologicznej: dla terminów z języka piłki nożnej, takich jak *slaby strzał w środek bramki, niesatysfakcjonujący remis czy ustawiony wynik*, we włoskim dyskursie dziennikarsko-sportowym funkcjonują warianty nacechowane potocznie, pochodzące z profesjolektu piłkarzy i trenerów oraz dziennikarzy sportowych i będące zarazem jednostkami z pola leksykalnego „pożywienie człowieka” (por. Tabela 1). Rzeczony terminy są nazwami metaforycznymi lub metonimicznymi – synonimami już istniejących nazw. Omawiana tutaj neologiczna metaforyzacja terminologiczna wiąże się z elementami potoczności i oralności, które przenikają z języka mówionego do dzisiejszych pomeczowych relacji, a także z emocjonalnym i ekspresyjnym stylem komentarza sportowego, który zadomawia się również w prasowych relacjach pomeczowych. Ponadto procesualny charakter tworzenia tych jednostek pozwoli na zbadanie sposobu powstania terminu (adekwatność do systemu pojęć definiowania, nominacji, sfera użycia, funkcje oraz właściwości semantyczne, takie jak jednoznaczność, systemowość, znaczenie syntagmatyczne i paradygmatyczne oraz motywacja) (por. Gajda, 1976, s. 2 oraz Pałuszyńska, 2017, s. 21). Sprecyzowanie sfery terminologicznej, cech procesualnego charakteru powstania oraz struktury wewnętrznej omawianych terminów, będących wynikiem neologicznej metaforyzacji terminologicznej, umożliwi także analizę ich wpływu na kwalifikację tekstów prasowych dziennika „La Gazzetta dello Sport” do określonego typu stylu redakcyjnego (por. Gajda, 1990 oraz Pałuszyńska, 2017, s. 20).

Co więcej, zebrany materiał i wyekscerpowane zeń przykłady dowodzą również kulturotwórczej roli pożywienia i jego wagi w konceptualizowaniu we współczesnej włoszczyźnie (por. Sharifian, 2016), dlatego też w drugiej części artykułu przeanalizujemy istotę kulturowej specyfiki znaczeń zakodowanych w omawianych terminach.

ZARYS BADAŃ NAD TERMINAMI I TERMINOLOGIA

Przedmiotem artykułu jest wariantywność terminologiczna z pola leksykalnego „pożywienie człowieka” we włoskim dyskursie dziennikarsko-sportowym, w związku z tym należy jako punkt wyjścia przyjąć omówienie jej szerszego tła metodologicznego, lokującego przedstawione przez nas badanie w obszarze badania języków specjalistycznych. Istotne wydaje się zdefiniowanie pojęcia *termin* „jako wyrażenia będącego elementem określonego języka specjalistycznego użytego w odpowiedniej (specjalistycznej) funkcji w odpowiednim specjalistycznym akcie komunikacyjnym” (Łukasik, 2017, s. 307 za F. Gucza, 1991, s. 11-29). Łukasik (2017, s. 307) podkreśla, że „pry-

marnie o uznaniu jakiejś jednostki leksykalnej za specjalistyczną, czyli termin, nie decyduje ani forma jej podstawy wyrażeniowej, ani związane z nią «autonomiczne» znaczenie, ani kształt [np. ścisłość] tego ostatniego”. Kontynuując swój wywód, stwierdza, że ilekroć jakaś jednostka leksykalna została użyta w istotnej funkcji znaczeniowej w odpowiednim tekście specjalistycznym, nabiera ona charakteru pewnej jednostki specjalistycznej pojmowanej jako „termin” w szerokim rozumieniu tego słowa. Co więcej, nabieranie przez poszczególne jednostki leksykalne charakteru jednostek specjalistycznych zachodzi niezależnie od świadomości członków danej wspólnoty komunikacyjnej. Wobec powyższego funkcjonujące w uzusie terminy w opinii Łukasika (2017, s. 307) należy odróżnić od terminów naturalnych, czyli wyrażen, którym charakter specjalistyczny został nadany jako wynik odpowiednich, świadomie zrealizowanych operacji metajęzykowych. Pojęcia z pola leksykalnego „pożywienie człowieka” w języku włoskim można zaliczyć do polilektu, czyli wyrażen, które F. Grucza (1991, s. 41 oraz 1993, s. 159) oraz S. Grucza (2010, s. 43) przypisują zbiorowej grupie użytkowników.

W sukurs powyższej interpretacji pojęcia termin idzie jego określenie jako „nazwa o umownie ustalonym znaczeniu, przyporządkowana do pojęcia wchodzącego w zakres zainteresowań określonej dziedziny: nauki, techniki, gospodarki, działalności zawodowej, działalności wychowawczej, sportu, itp.” (Nowicki, 1986, s. 34). Rozważana zaś w niniejszym artykule wariantywność terminologiczna, interpretowana jako wielość (Górnicz, 2017, s. 296), odnosić się będzie do różnorodności pojęć stosowanych jako terminy na określenie rezultatu meczu (*brodino*), charakterystyki oddanego strzału (*mozzarella, cucchiaio*), sposobu rozplanowania terminów spotkań (*spezzatino*) czy kolejności meczy (*antipasto*) we włoskim profesjolekcie dziennikarsko-sportowym dotyczącym piłki nożnej (Godzich, 2020a, 2020b). Ponadto wariantywność wyrażen w tym rozumieniu jest terminologicznie różna od badania tekstowej mono- i polisemii terminów specjalistycznych (por. Machowski, 2017), gdyż skupiamy się na ich frazeologicznej poprawności potwierdzonej danymi z korpusu włoskiego dziennika sportowego „La Gazzetta dello Sport”, a nie ich wielo- lub różnoznaczości. Przez frazeologiczną poprawność danej frazy, opisującej żywienie w kontekście piłki nożnej, będziemy interpretować spełnianie przez nie warunków definicyjnych frazeologizmu, czyli „bycia dwu- lub kilkuwyrazową ustaloną konstrukcją językową, której znaczenia nie da się wyprowadzić ze znaczeń składających się na nią wyrazów” (Polański, 1999, s. 244).

Innym ważkim dla całokształtu badania aspektem jest sprecyzowanie typu analizowanej wariantywności w świetle ogólnojęzykoznawczego badania wariantywności jako prymarnej opozycji między językiem ogólnym a potocznym, co zostanie zreferowane w tym akapicie na podstawie koncepcji Pałuszyńskiej (2017). Zdaniem badaczki język potoczny jest „odmianą każdego języka, która w największym stop-

niu decyduje o różnicach kulturowych pomiędzy językami, dlatego jest szczególnie ważna dla glottodydaktyki” (19). Właśnie na bazie języka ogólnego i potocznego powstał stale rozwijający się system wariantów środowiskowych i profesjonalnych, w skład którego wchodzi takie odmiany socjolektalne, jak żargony, argot, slangi oraz niezależnie od nich profesjolekty charakteryzujące się leksyką kodującą specyficzny świat zawodów, mniej lub bardziej formalnych grup społecznych oraz subkultur (19).

W świetle powyższych rozważań wariantywność terminologiczną związaną z terminami z pola leksykalnego „pożywienie człowieka” we włoskim języku piłki nożnej można odnieść do języka potocznego, obejmującego również warianty socjolektalne typowe dla kibiców/dziennikarzy, przenikające się z profesjolektami używanymi spontanicznie przez zawodowych piłkarzy. Analogiczne zjawisko, potwierdzające zasadność badań nad wariantywnością terminologiczną, występuje w innych warstwach leksykalnych języków naturalnych omówionych na przykładzie polskiego języka wędkarskiego jako wariantu profesjolektalnego języka polskiego, nieróżniącego się od języka ogólnomówionego (por. Kaliska, 2018, s. 110) w warstwie fonetycznej, jednak odbiegającego od języka ogólnego w zasobie leksykalnym ze względu na mnogość „form emocjonalnych, skrótowców oraz ekspresywizmów, nierzadko o zasięgu regionalnym, których zakres może się rozszerzać, a znajomość utrwalac głównie dzięki dostępności prasy i internetowym grupom dyskusyjnym” (Kaliska, 2018, s. 111).

JĘZYK PIŁKI NOŻNEJ I TERMINOLOGIA

W Przepisach gry w piłkę nożną 2022/23 czytamy, że

Piłka nożna jest najpiękniejszym sportem na świecie. Uprawiana jest w każdym państwie i na wielu różnych poziomach. ‘Przepisy gry’ są jednakowe na całym świecie, począwszy od finału mistrzostw świata, a skończywszy na meczu dzieci w odległej wiosce. Stanowi to największą wartość tej dyscypliny; wartość, którą należy pielęgnować dla dobra piłki nożnej na całym świecie (International Football 2022, Wprowadzenie)¹.

Co więcej, w poprzedniej edycji zasad gry w piłkę nożną czytamy:

Pierwsze „uniwersalne” Przepisy gry powstały w 1863 r., a w 1886 r. założono International Football Association Board (The IFAB). Założycielami IFAB były Angielski, Szkocki, Walijski oraz Irlandzki Związek Piłki Nożnej i był to organ ogólnościatowy, mający za zadanie rozwijanie i ochronę Przepisów gry. FIFA stała się członkiem IFAB w 1913 r. (International Football 2019, 12).

¹ Plik z najnowszymi regulacjami nie ma paginacji. https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/941/4725-Przepisy%20Gry%202022-23.pdf [dostęp: 1.08.2024]

W języku piłki nożnej, zgodnie z typologią zaproponowaną przez Burkhardta (2006, s. 8, za: Taborek, 2012, s. 239), możemy wyróżnić następujące poziomy analizy: specjalistyczna terminologia piłki nożnej (*Fußballsprache*), żargon, profesjolekt piłkarski (*Fußballjargon*), język komentatorów sportowych (*Sprache der Fußballberichterstattung*) oraz język kibiców (*Fans*). Z kolei Taborek (2012, s. 239) rozszerza powyższy podział, wyszczególniając w języku piłki nożnej: język przepisów gry i regulaminów obiektów, język naukowy, język prasy sportowej, język programów telewizyjnych, język programów radiowych, język zawodników i trenerów, język kibiców, język komentatorów stadionowych oraz język używany w wywiadach i rozmowach, stanowiący połączenie języka dziennikarzy sportowych, kibiców, zawodników oraz trenerów. Schemat 1 ukazuje wewnętrzną strukturę języka piłki nożnej.

Schemat 1. Struktura wewnętrzna języka piłki nożnej (opracowanie własne).

Należy podkreślić, że jest to częściowo odmiana środowiskowa (kibice), częściowo zawodowa (w kwestii czysto terminologicznej).

Dla niniejszej analizy istotne jest, iż obok terminów *sensu stricto* (*rzut wolny pośredni, rzut wolny bezpośredni, rzut karny, napomnienie, użycie nieproporcjonalnej siły* [International Football, 2022]) właściwych dla regulaminu gry, regulaminów danych rozgrywek (np. „Orzecznictwo dyscyplinarne wobec zawodników, działaczy i klubów w odniesieniu do wszystkich drużyn biorących udział w rozgrywkach pucharowych I etapu na szczeblu związków piłki nożnej należy do właściwości organów dyscyplinarnych związków piłki nożnej, chyba że ze względu na właściwość przedmiotową sprawa zastrzeżona jest do rozpoznania przez Komisję Dyscyplinarną PZPN” [Zarząd 2018, pkt 4.2]), regulaminów stadionów („Postanowienia niniejszego

Regulaminu Stadionu stosuje się, o ile co innego nie wynika z treści umów zawartych z podmiotami, którym Operator oddał Stadion w poddzierżawę, najem lub do bezpłatnego użytku, z treści wszelkich regulaminów lub instrukcji obowiązujących podczas imprez masowych lub innych imprez” [Regulamin 2013, sekcja 4]), znajdziemy jeszcze w języku piłki nożnej jednostki leksykalne, które powstały w wyniku procesu terminologizacji i z profesjolektu zawodników i trenerów, przedostały się do języka włoskiej prasy piłkarskiej. Tymże jednostkom przyjrzymy się w naszym artykule. Materiał badawczy stanowią włoskie warianty terminologiczne, należące do pola semantyczno-leksykalnego „pożywienie człowieka”. Często jego cechy, takie jak konsystencja lub smak, służą kodowaniu czynności i ich właściwości oraz ich charakterystyce w piłkarskiej włoszczyźnie: *brodino* (dosł. *chudy rosół*, niesatysfakcjonujący remis, niedosyt), *mozzarella* (dosł. *mozzarella*, strzał tylko do statystyk), *biscotto* (dosł. *ciastko*, ustalony wynik), *spezzatino* (dosł. *gulasz* – odniesienie do drobno pokrojonych składników potrawy, rozciągnięty terminarz spotkań), *cioccolato* (dosł. *czekoladka*, piękna asysta, idealne dogranie).

Podsumowując tę część, należy podkreślić, że przedmiot naszej refleksji stanowi wariantywność terminologiczna w języku włoskich dziennikarzy sportowych, a co za tym idzie, miejsce, które zajmują wyekscerpowane z materiału badawczego terminy w omawianym leksykonie, jak i wyjaśnienie, w jaki sposób w nim funkcjonują, to jest że używane są zamiennie z ich odpowiednikami *sensu stricto*, lecz z frekwencją ich użycia jest niższa.

METAFORA KULINARNA W JĘZYKU PIŁKI NOŻNEJ

Jako że pożywienie stanowi istotny element włoskiej rzeczywistości językowo-kulturowej, jego ślady są także widocznie obecne w języku. Ten zaś stanowi, jak słusznie zauważa Herder, cytowany przez Anusiewicza (1999, s. 263), „rezerwuar myśli danego narodu”. Zgodnie z koncepcją i przykładami, które omawiają Lakoff i Johnson (1980), język, którym posługujemy się na co dzień, jest silnie metaforyczny; figura ta jest inherentną cechą naszego codziennego myślenia. Konceptualizowanie za pomocą metafor jest także ważną cechą charakterystyczną języka piłki nożnej (por. Godzich, 2012; Lewandowski, 2012; Kotenko, 2022) oraz innych dyscyplin sportowych, jak np. języka wyścigów samochodowych („Ferrari più bilanciata e meno mangia-gomme” – „Ferrari bardziej wyważona i mniej zjadająca opony” [Filisetti, 2023]). Obok tych związanych z polem leksykalnym „pożywienie człowieka”, w kronikach pomeczowych znajdziemy takie metafory konceptualne jak: mecz piłkarski to pojedynek bokserski; mecz piłkarski to przedstawienie teatralne; mecz piłkarski to podróż; drużyna piłkarska to maszyna; wspaniały występ drużyny

to dzieło sztuki; wspaniały występ drużyny to magia; przewaga w piłce nożnej to władza królewska (por. Lewandowski, 2012, s. 82-93). Odnosnie do pola leksykalnego „pożywienie człowieka”, w różnych gatunkach wypowiedzi właściwych dla dyskursu związanego z piłką nożną odnotowujemy m.in. poniższe metafory konceptualne:

– mecz piłkarski to jedzenie dla piłkarzy

calcio spezzatino (dosł. piłka nożna-gulasz) – ‘rozgrywanie meczów jednej kolejki rozgrywek w dużej rozpiętości terminowej’, tj. np. od piątku do wtorku, z uwagi na plany transmisyjne właścicieli praw mediowych; *mangiarsi un gol* (dosł. zjeść sobie gola) – ‘zmarnować stuprocentową okazję’; *scorpacciata di gol* (dosł. golowe obżarstwo) – ‘grad goli, które padły w danym meczu’; *cioccolatino* (dosł. czekoladka) – ‘idealne dogranie piłki’;

– mecz piłkarski to uczta dla kibiców

appetizer (ang. przystawka) – ‘preludium’; *dessert* (ang. deser) – ‘najsmakowitszy kąsek’; *feast* (ang. uczta) – ‘wspaniała gra’; *futbol ciężkostrawny* – ‘słaba gra’ (Lewandowski, 2012, s. 85).

W metodologii badań dyskursu piłkarskiego możemy zauważyć następujące narzędzia: teoria metafory konceptualnej, kognitywistyczną teorię dotyczącą współwydarzeń i wyrażających je konstrukcji gramatycznych (Szcześniak, 2016), badania z zakresu terminologii i traduktologii (Godzich, 2020a, 2020b), a także te leksykologiczne (Taborek, 2012) czy onomastyczne (Burska, 2016), jak i analizy socjolingwistyczne, dotyczące różnych odmian w języku sportu (Chalupinski, 2015). Na potrzeby niniejszej refleksji natomiast posłużymy się pojęciem *pola leksykalnego* (Miodunka, 1980; Tokarski, 1993) oraz ustaleniami o charakterze dociekań terminologicznych. Koncepcja metaforyzacji opisana przez Lakoffa i Johnsona (1980) jest tłem dla niniejszych analiz z uwagi na fakt, że opisywane tutaj jednostki leksykalne we włoskim dyskursie dziennikarsko-sportowym są używane metaforycznie.

Podstawową jednostką analizy w skali makro jest dla nas zatem pole leksykalne, które rozumiemy za Miodunką (1980, s. 54) jako „zbiór wyrazów zawierających w swych znaczeniach elementy [semy] wspólne i dzięki temu wchodzących w różnego typu relacje”. Należy zauważyć, że jednostki należące do wybranego pola leksykalnego „mogą występować równocześnie w polach znaczeniowych znajdujących się poza obrębem głównego pola wyrazowego”. W skali mikro natomiast poddajemy analizie wyekscerpowane z korpusu terminy należące do pola leksykalnego „pożywienie człowieka”, przedstawiając znaczenia, które są przyjmowane w języku sportowo-dziennikarskim

antipasto – przystawka => ‘preludium’, ‘przedsmak’;

biscotto – ciasteczko, herbatnik => ‘ustalony wynik’. Termin ten jest zapożyczeniem wewnętrznym pochodzącym z języka wyścigów konnych i nielegalnych

zakładów, gdzie *zrobić ciasteczko* (*fare il biscotto*) oznaczało ‘podać koniowi niedozwolone substancje w ciasteczku, by wpłynąć na wynik wyścigu’;

brodino – chudy rosół => ‘niesatysfakcjonujący remis’, ponieważ drużyna, która źle gra, jest postrzegana jako chora: tak, jak chudy rosół nie wspomogł chorej osoby, tak, niesatysfakcjonujący remis nie zmieni trudnej sytuacji drużyny w tabeli – powinna wygrać, by np. uchronić się przed strefą spadkową do niższej ligi (*Il Nuovo De Mauro* [b.r.]);

(*calcio*) *spezzatino* – gulasz (włoski leksem jest derywatem czasownika *spezzare* ‘rozrywać’) => ‘terminarz spotkań rozciągnięty np. na całą niedzielę, w sposób taki, że mecze rozgrywane są o różnych godzinach, by można je było wszystkie oglądać na różnych platformach satelitarnych i w sieciach kablowych, płacąc za dostęp’;

cioccolato – dosł. czekoladka => ‘idealne dogranie’;

cucchiaio – dosł. łyżka (odniesienie do paraboli lotu piłki) – ‘lob’, ‘podcinka’;

mozzarella – ‘niesezonowany ser z regionu Kampania, biały i miękki, wytwarzany z mleka bawolic lub krowiego’, ale też przenośnie ‘osoba bez charakteru, bezwolna, bierna’ (*Il Nuovo De Mauro*, [b.r.]). *Mozzarella* to łagodny w smaku ser, używany do pizzy, na której nie ma on konsystencji stałej, a ciągnącą się. Wszystkie te elementy są składowymi znaczenia *mozzarella* – ‘strzał tylko do statystyk’, ‘zbyt lekki strzał w sam środek bramki’.

Należy zauważyć, że terminy te nie są rejestrowane przez współczesne włoskie źródła leksykograficzne (Słownik Treccani, Słownik pod redakcją De Mauro, Słownik pod redakcją Sabatiniego i Coletiego) – poza *biscotto* (obecny w Słowniku frazeologizmów on-line (*Il Sabatini Coletti*, [b.r.]) – *fare il biscotto* – ‘zrobić ustawkę, ustalić wynik meczu’), lub są odnotowywane bez kwalifikatora sport. dzień. (np. *antipasto*) (*Il Sabatini Coletti*, [b.r.]), a w wydany w 2016 r. „Słowniku włoskich terminów piłkarskich” widnieje jedynie termin *biscotto*.

ANALIZA

W dwóch poniższych tabelach zebraliśmy warianty terminologiczne – terminy powstałe w wyniku neologicznej metaforyzacji terminologicznej oraz ich ekwiwalenty, będące terminami *sensu stricto* pochodzące z pola leksykalnego „pożywienie człowieka”. Zostały one pozyskane z archiwum elektronicznej wersji najpoczytniejszego włoskiego dziennika sportowego „La Gazzetta dello Sport”.

Tabela 1. Warianty terminologiczne we włoskim dyskursie dziennikarsko-sportowym (opracowanie własne)

Termin powstały w wyniku neologicznej metaforyzacji terminologicznej	Termin <i>sensu stricto</i> /jego polski odpowiednik	Kontekst użycia (tłum. Anna Godzich)
antipasto	anticipo/pierwszy mecz danej kolejki lub rundy, rozgrywany najwcześniej	„Ancona-Carrarese (3-3) si rivela uno spettacolo antipasto di playoff” ² / „Mecz pomiędzy Ankoną i Carrarese (3:3) okazuje się pysznym przedsmakiem fazy play-off”
biscotto	tacito accordo tra due squadre per aggiustare il risultato/ustalony wynik	„Europeo U-21, ipotesi di biscotto anti-Italia” ³ / „Mistrzostwa Europy U-21: możliwa ustawka przeciwko Włochom?”
brodino	pari che non serve, pareggio inutile /niesatysfakcjonujący remis, niedosyt	„Brodino bolognese per la Signora. Primo punto per la Juve di Allegri dopo tre sconfitte di fila” ⁴ / „Niesatysfakcjonujący remis przywieziony przez Starą Damę z Bolonii. To pierwszy punkt dla Juve pod wodzą Allegriego po trzech porażkach z rzędu”
calcio spezzatino/spezzatino	calendario con molti anticipi e posticipi e partite giocate in diversi giorni/rozciągnięty terminarz spotkań	„Obiettivo 8 partite su 10, grazie al calcio spezzatino” ⁵ / „Celem jest obejrzenie na żywo 8 meczy na 10, dzięki rozciągniętemu terminarzowi spotkań” „La 36 ^a giornata è un lungo spezzatino: Inter-Empoli venerdì 6; Torino-Napoli il sabato, mentre domenica il Milan va a Verona. Il posticipo del lunedì è probabilmente una sfida chiave nella corsa all’Europa League: Fiorentina-Roma” ⁶ / „36. kolejka to bardzo rozciągnięty terminarz spotkań: mecz Inter-Empoli w piątek szóstego, Torino-Napoli w sobotę, a w niedzielę Milan zmierzy się z Weroną. Ostatni mecz poniedziałkowy to prawdopodobnie kluczowe dla pogoni za Europa League spotkanie pomiędzy Fiorentiną a Romą”

² <https://www.gazzetta.it/Calcio/altri-campionati/01-04-2023/serie-c-entella-doma-pontedera-ag-gancia-reggiana-testa-460940260981.shtml> [dostęp: 29.08.2024].

³ <https://www.gazzetta.it/calcio/nazionali/eurou21/26-06-2023/italia-u21-biscotto-tra-svizzera-e-francia-le-combinazioni.shtml> [dostęp: 29.08.2024].

⁴ <https://www.gazzetta.it/Calcio/Serie-A/01-05-2023/serie-a-inter-lu-la-spaventa-milan-juve-meglio-giovani-4601376892180.shtml> [dostęp: 29.08.2024].

⁵ <https://www.gazzetta.it/calcio/fantanews/21-10-2022/serie-a-weekend-record-autogol-8-partite-3-giorni-ecco-come-faremo-450711858044.shtml> [dostęp: 29.08.2024].

⁶ <https://www.gazzetta.it/Calcio/Serie-A/21-04-2022/gli-anticipi-posticipi-35-36-37-giornata-big-campo-primo-maggio-440150799196.shtml> [dostęp: 29.08.2024].

cioccolatino	assist/piękna asysta, idealne dogranie	„Un cioccolatino a cinque minuti dal novantesimo spinge il Toro ai Sedicesimi della Coppa Italia dove ad aspettarlo c'è il Frosinone” ⁷ / „Piękna asysta na pięć minut przed gwizdkiem końcowym daje Toro awans do 1/16 finału Pucharu Włoch gdzie już czeka Frosinone”
cucchiaio	pallonetto/lob, podcinka	„Tuttavia, il portiere non ha i piedi sulla linea, quindi si ripete e stavolta il difensore – con il cucchiaio – non sbaglia” ⁸ / „Jednak żadna ze stóp bramkarza nie znajduje się na własnej linii bramkowej, więc rzut karny należy powtórzyć: tym razem obrońca strzela lobem/podcinką i nie myli się”
mozzarella	zbyt słaby strzał prosto w ręce bramkarza, <i>do koszyczka</i> ; zbyt słaby strzał w środek bramki	„[...] appoggia una mozzarella tra le braccia di Musso” ⁹ / „[...] posyła piłkę wprost <i>do koszyczka</i> Musso” „[...] la mozzarella che produce è digeribile solo per il portiere, che devia facile” ¹⁰ / „[...] posyła zbyt lekki strzał w sam środek bramki, który bramkarz z łatwością wybija”
pareggi-brodino	pareggi inutili/niesatysfakcjonujące remis	„I pareggi-brodino, visti troppe volte in questa strana annata rossonera, equivarrebbero a suicidarsi” ¹¹ / „Niesatysfakcjonujące remis, zbyt często powtarzające się w tym dziwnym sezonie rossonerich oznaczałyby samobójstwo”

Punktem odniesienia w pozyskiwaniu materiału do Tabeli 2 były terminy *sensu stricto* używane we włoskim dyskursie dziennikarsko-sportowym.

⁷ https://www.gazzetta.it/Calcio/Coppa-Italia/14-08-2023/coppa-italia-torino-feralpisalo-2-1-gol-di-di-molfetta-vojvoda-ilic.shtml?refresh_ce [dostęp: 29.08.2024].

⁸ <https://www.gazzetta.it/Calcio/Champions-League/12-12-2023/champions-i-risultati-di-oggi.shtml> [dostęp: 29.08.2024].

⁹ <https://www.gazzetta.it/Calcio/Europa-League/30-11-2023/europa-league-atalanta-sporting-1-1-gol-di-scamacca-edwards.shtml> [dostęp: 29.08.2024].

¹⁰ <https://www.gazzetta.it/Calcio/Nazionale/17-11-2023/italia-macedonia-gol-darmian-chiesa-raspadori-el-shaarawy-qualificazioni-europei.shtml> [dostęp: 29.08.2024].

¹¹ <https://www.gazzetta.it/Calcio/Serie-A/Milan/20-05-2023/milan-leao-giroud-milan-champions-4601655399186.shtml> [dostęp: 29.08.2024].

Tabela 2. Warianty terminologiczne we włoskim profesjolekcie dziennikarsko-sportowym (opracowanie własne)

Termin właściwy	Odpowiadający mu termin powstały w wyniku neologicznej metaforyzacji terminologicznej/termin polski	Kontekst użycia (tłum. Anna Godzich)
anticipo	antipasto/mecz rozgrywany najwcześniej w danej kolejce, jako pierwszy i zwykle dzień wcześniej niż pozostałe mecze	„Serie A. Anticipi e posticipi sino a metà marzo” ¹² / „Terminarz serii A. Mecze rozgrywane wcześniej i później aż do połowy marca”
assist	cioccolato/piękna asysta, idealne dogranie	„Il Fulham cresce e pareggia al 29’ con Jimenez, che raccoglie in scivolata un assist di Cairney” ¹³ / „Drużyna Fulham przyspiesza i doprowadza do remisu w 29. minucie za sprawą gola Jimeneza, który przewrotną wykańcza podanie Cairneya”
botta debole	mozzarella/słabe uderzenie	„[...] fatto fuori Calafiori in area, botta ma debole che Skorupski prende facilmente” ¹⁴ / „[...] wyminąwszy Calafioriego w polu karnym, strzela, ale zbyt słabo i Skorupski broni z łatwością”
conclusione debole	mozzarella/słabe wykończenie	„[...] la conclusione di Pisilli è però debole e Magro controlla facilmente” ¹⁵ / „[...] wykończenie Pisillego jest jednak słabe i Magro z łatwością kontroluje”
conclusione debole e centrale	mozzarella/słabe wykończenie w środek bramki	„Benzema opta per una conclusione debole e centrale, che basta a beffare Simon e a congedarsi nel modo migliore dal pubblico madrileno” ¹⁶ / „Benzema decyduje się na słabe wykończenie w środek bramki, którym jednak udaje się pokonać Simona i pożegnać się w najlepszy z możliwych sposobów z madrycką publicznością”

¹² <https://www.gazzetta.it/Calcio/Serie-A/22-12-2023/serie-a-anticipi-e-posticipi-dalla-19a-alla-29a-giornata.shtml> [dostęp: 29.08.2024].

¹³ <https://www.gazzetta.it/Calcio/Premier-League/31-12-2023/premier-league-i-risultati-di-oggi-vittoria-tottenham-sconfitta-arsenal.shtml> [dostęp: 29.08.2024].

¹⁴ <https://www.gazzetta.it/Calcio/Serie-A/Bologna/22-10-2023/bologna-frosinone-2-1-ferguson-de-silvestri-soule-su-rigore.shtml> [dostęp: 29.08.2024].

¹⁵ <https://www.gazzetta.it/Calcio/Serie-A/Lazio/22-12-2023/alla-lazio-il-derby-primavera-decide-gonzalez-su-rigore.shtml> [dostęp: 29.08.2024].

¹⁶ <https://www.gazzetta.it/Calcio/Liga/05-06-2023/liga-ultimi-verdetti-benzema-gol-osasuna-conference-squadra-ronaldo-retrocede-4601905468210.shtml> [dostęp: 29.08.2024].

pallonetto	podcinka, lob	„Nella seconda frazione l'Eintracht sciupa numerose occasioni e alla fine, al 74', subisce il definitivo 2-0 dal neo-entrato Sokler, bravo a superare Grahl con un pallonetto" ¹⁷ / „W drugiej połowie Eintracht zmarnował wiele szans i ostatecznie, w 74. minucie, wyrównał na 2:0 za sprawą nowo wprowadzonego Soklera, który zdołał lobem pokonać Grahla”
pari che non serve	brodino/niepotrzebny remis, niedosyt	„Barcelona, pari che non serve" ¹⁸ / „Barcelona – niepotrzebny remis”
punizione debole	mozzarella/słaby strzał z rzutu wolnego	„Poco dopo, punizione debole parata da Ochoa prima del gol dell'1-0, al 37' " ¹⁹ / „Chwilę potem słaby rzut wolny obroniony przez Ochoę tuż przed golem podwyższającym na 1:0 w 37. minucie”
sinistro debole	mozzarella/słaby strzał z lewej nogi	„Troppo debole invece il sinistro [...] di Blas" ²⁰ / „Zbyt słaby jest jednak strzał Blasa z lewej nogi”
sinistro troppo debole	mozzarella/zbyt słaby strzał lewą nogą	„[...] il tentativo, timido, è di Zalewski al 5': [...] sinistro troppo debole" ²¹ / „[...] nieśmiało próbuje Zalewski w 5. minucie: [...] oddaje zbyt słaby strzał lewą nogą”
tiro debole e centrale	mozzarella/słaby strzał w środek bramki	„Mandragora arriva al tiro (43') ma debole e centrale" ²² / „Mandragorze udaje się strzelić (w 43. minucie), ale to słaby strzał w środek bramki”
tiro troppo debole	mozzarella/zbyt słaby strzał	„Nel giro tre minuti produce due occasioni: prima con Radonjic (10'), tiro troppo debole per superare Ochoa" ²³ / „W ciągu trzech minut stworzył dwie okazje: najpierw z Radonjiciem (w 10. minucie), ale strzał okazuje się zbyt słaby, by pokonać Ochoę”

¹⁷ <https://www.gazzetta.it/Calcio/Conference-League/14-12-2023/conference-league-i-risultati-e-sultano-aston-villa-e-fenerbahce-crolla-l-az-alkmaar.shtml> [dostęp: 29.08.2024].

¹⁸ <https://www.gazzetta.it/Calcio/Liga/16-12-2023/barcellona-pari-che-non-serve-bilbao-dominant-l-atletico-madrid.shtml> [dostęp: 29.08.2024].

¹⁹ <https://www.gazzetta.it/Calcio/Serie-A/Milan/16-06-2023/mercato-milan-christian-pulisic-scatenato-doppietta-la-nazionale-usa-4602073971310.shtml> [dostęp: 29.08.2024].

²⁰ <https://www.gazzetta.it/Calcio/Ligue-1/08-10-2023/rennes-psg-1-3-a-segno-anche-hakimi.shtml> [dostęp: 29.08.2024].

²¹ <https://www.gazzetta.it/Calcio/Serie-A/Inter/06-05-2023/roma-inter-0-2-gol-dimarco-luka-ku-4601458267315.shtml> [dostęp: 29.08.2024].

²² <https://www.gazzetta.it/Calcio/Serie-A/Fiorentina/05-10-2023/fiorentina-ferencvaros-finisce-2-2-la-pareggiano-barak-e-ikone.shtml> [dostęp: 29.08.2024].

²³ <https://www.gazzetta.it/Calcio/Serie-A/Salernitana/16-04-2023/torino-salernitana-1-1-gol-vilhena-sanabria-4601156900103.shtml> [dostęp: 29.08.2024].

tiro troppo centrale	mozzarella/strzał w sam środek bramki	„Già in precedenza, comunque, la squadra di casa si era resa pericolosa: con un colpo di testa di Milinkovic su angolo di Luis Alberto in avvio e poi con due pregevoli iniziative di Zaccagni. Sulla prima l'ex Verona fa tutto bene, tranne il tiro troppo centrale” ²⁴ / „Jednak już wcześniej drużyna gospodarzy stwarzała zagrożenie: strzał głową Milinkovicia po dośrodkowaniu z rzutu różnego Luisa Alberto w pierwszych minutach, a następnie po dwóch świetnych inicjatywach Zaccagniego. W pierwszym przypadku były zawodnik Werony zrobił wszystko dobrze, poza strzałem w sam środek bramki”
----------------------	---------------------------------------	--

Jak możemy zauważyć, warianty terminologiczne w piłkarskiej włoszczyźnie powstałe w wyniku neologicznej metaforyzacji terminologicznej stanowią dość liczną i reprezentatywną grupę. Wyekscerpowane z korpusu warianty należące do pola leksykalnego „pożywienie człowieka” są nacechowane emocjonalnie i w niektórych przypadkach niosą ze sobą ładunek kulturowy (skojarzenia, wiedza wspólna). Podczas gdy *biscotto*, *brodino*, *mozzarella* we włoskiej kulturze są konotowane negatywnie, *cioccolato* niesie ładunek przeciwny (prezent, niespodzianka, słodki smak – szczęście); w *cucchiaio* zawiera się włoski językowy obraz świata i dostrzeżenie podobieństwa pomiędzy parabolą lotu piłki zagranej w ten sposób (podcinka, lob) a kształtem łyżki. Terminy właściwe pozostają zaś neutralne, pozbawione konotacji. Istotny jest także fakt, że terminy powstałe w wyniku neologicznej metaforyzacji terminologicznej charakteryzuje gradacja w relacji do techniczności ich znaczenia, np. *antipasto* wydaje się bardziej zrozumiały na podstawie kontekstu niż technicznie zakodowane z uwagi na odnoszenie się techniki gry i opisu wydarzeń na boisku *mozzarella* czy *brodino*.

Warta uwagi jest jasność i precyzyjność terminów właściwych (*tiro debole*, *conclusionone debole e centrale*) w porównaniu z mniejszą precyzyjnością niektórych terminów powstałych w wyniku neologicznej metaforyzacji terminologicznej (*mozzarella*). Te drugie z kolei wyróżnia obrazowość i koloryt. Co więcej, terminy metaforyczne można rozpatrywać jako hiperonimy wobec terminów właściwych (*mozzarella* vs. *tiro troppo centrale*, *tiro troppo debole*, *tiro debole e centrale*, *sinistro debole*) – por. Tabela 2. Ponadto trzeba odnotować, że wariantu terminologicznego *mozzarella* nie używa się do określania strzałów głową funkcjonuje tutaj jedynie termin *colpo di testa debole*.

²⁴ <https://www.gazzetta.it/Calcio/Coppa-Italia/19-01-2023/basta-gol-felipe-anderson-primotempo-lazio-supera-bologna-1-0-452040918888.shtml> [dostęp: 29.08.2024].

Prześledziwszy zebrany materiał leksykalny, obserwujemy wyraźnie, że we włoskich kronikach piłkarskich terminologiczność (*assist*, *tiro debole e centrale*, *pallonetto*) przeplata się z potocznością (*cioccolatino*, *mozzarella*, *cucchiaio*). Terminy ukute w procesie neologicznej metaforyzacji terminologicznej wyraźnie wpisują się w potoczną konceptualizację świata we współczesnej włoszczyźnie.

PODSUMOWANIE

Jak mogliśmy zaobserwować poprzez przeprowadzoną analizę jakościową, obok terminów *sensu stricto* odnotowujemy we włoskim dyskursie dziennikarsko-sportowym jednostki leksykalne, które powstały w wyniku procesu terminologizacji (a dokładniej w rezultacie neologicznej metaforyzacji terminologicznej) i z profesjolektu zawodników i trenerów, zostają zapożyczane do języka włoskiej prasy piłkarskiej. Wyekscerpowane z „La Gazzetty dello Sport” terminy metaforyczne nadają sprawozdaniom pomeczowym cech oralności i potoczności. Co więcej, posiadają one pewne nacechowanie emocjonalne (por. *mozzarella*, *brodino*, *biscotto*), ponieważ są to jednostki motywowane kulturowo i pragmatycznie, ich rola jest zatem, obok ekspresywności, kulturotwórcza (por. Sharifian, 2016).

Chcąc odtworzyć pole leksykalne badanych terminów powstałych w wyniku neologicznej metaforyzacji terminologicznej, trzeba odnotować, iż należą one do poniższych pól leksykalnych:

Tabela 3. Pola leksykalne, do których należą badane terminy powstałe w wyniku neologicznej metaforyzacji terminologicznej (opracowanie własne)

Włoski termin powstały w wyniku neologicznej metaforyzacji terminologicznej	Dosłowne znaczenie terminu	Pole leksykalne, w które wpisuje się termin
antipasto	przystawka	rodzaje potraw, podawane według danej kolejności
biscotto	ciasteczko	słodycze
brodino	chudy rosół	potrawy/zupy
cioccolatino	czekoladka	słodycze
cucchiaio	łyżka	sztućce
mozzarella	(ser) mozzarella	nabiał/sery
spezzatino	gulasz	potrawy/drugie dania

Jak możemy zauważyć, wśród pól leksykalnych, w które wpisują się omawiane terminy, dominują nazwy produktów spożywczych (słodycze i nabiał), nazwy potraw

(zupy i drugie dania), zaś w dalszej kolejności znajdziemy rodzaje potraw podawane według danej kolejności oraz sztucce. Otworzone zatem pole leksykalne jawi się jako dość niejednorodne i zróżnicowane.

Ponadto obecność terminów powstałych w wyniku neologicznej metaforyzacji terminologicznej dowodzi nieostrych granic pomiędzy leksykonami języków specjalnych, co znajduje odzwierciedlenie w zjawisku przenikania się wspólnot komunikatywnych, posługujących się nimi (por. Machowski, 2016) w kontekście zawodowo-środowiskowym. Nie ulega wątpliwości, że dzięki procesowi neologicznej metaforyzacji terminologicznej uzyskuje się skondensowanie znaczeń oraz kompaktowość: *zbyt lekki strzał w sam środek bramki => mozzarella; nikogo nie satysfakcjonujący remis => brodino*.

Podsumowując, przeprowadzone przez nas badanie włoskich terminów w narracjach prasowych dotyczących piłki nożnej, a więc w powszechnym uzusie branżowym, potwierdza stwierdzenie, że

terminologie prymarnie nie konstruują pojęcia, lecz najpierw i przede wszystkim wyrażenia językowe traktowane przez konkretnych użytkowników konkretnych języków jako terminy, czyli ogólnie rzecz ujmując wyrażenia – charakterystyczne dla różnych dziedzin wyspecjalizowanej działalności poznawczej, a także praktycznie realizowane przeważnie w postaci pojedynczych wyrazów, rzadziej natomiast w postaci grup wyrazowych (F. Gruzca, 1991, s. 27).

Co więcej, publicystyczny i popularno-naukowy charakter tekstów źródłowych służących do uformowania korpusu idzie w sukurs profesjolektalnemu charakterowi samych analizowanych jednostek językowych, potwierdzając tym samym ich prasowe cechy gatunkowe ze względu na mnogość form emocjonalnych (por. Kaliska, 2018, s. 110), np. *brodino (niepotrzebny remis) czy antipasto (mecze rozgrywane najwcześniej w danej kolejce, jako pierwszy i zwykle dzień wcześniej niż pozostałe mecze)*.

BIBLIOGRAFIA

- Anusiewicz, J. (1999). Problematyka językowego obrazu świata w poglądach niektórych językoznawców i filozofów niemieckich XX wieku. W: J. Bartmiński (red.), *Językowy obraz świata* (s. 261-289). Wydawnictwo UMCS.
- Bañcerowski, J., Pogonowski, J. i Zgółka, T. (1982). *Wstęp do językoznawstwa*. Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Burkhardt, A. (2006). *Wörterbuch der Fußballsprache*. Die Werkstatt.
- Burska, K. (2016). Właściwości strukturalne i semantyczne antroponimów i ich odpowiedników w prasie sportowej. W: A. Godzich, I. Koutny, P. Nowak, J. Taborek i M. Lewandowski (red.), *Język – komunikacja – informacja XI* (s. 23-38). Wydawnictwo Rys.
- Chalupinski, B. (2015). *L'italiano neostandard. Un'analisi linguistica attraverso la stampa sportiva*. Franco Cesati Editore.

- Filiseti, P. (2023). *Ferrari più bilanciata e meno mangia-gomme: ecco perché gli sviluppi funzionano*, 7.07, <https://www.gazzetta.it/motori/ferrari/03-07-2023/ferrari-fl-piu-bilanciata-e-meno-mangia-gomme-ecco-perche-gli-sviluppi-funzionano.shtml> [dostęp: 1.08.2024].
- Gajda, S. (1976). *Rozwój polskiej terminologii górniczej*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej.
- Gajda, S. (1990). *Wprowadzenie do teorii terminu*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej.
- Godzich, A. (2012). Le cronache calcistiche nella stampa sportiva italiana. *Lingua, stile, retorica. Lingua italiana d'Oggi*, 9, 113-146.
- Godzich, A. (2020a). O trudności w tłumaczeniu na język polski nowej frazeologii kulinarnej na przykładzie włoskiej kroniki piłkarskiej. *Rocznik Przekładoznawczy*, 15, 141-160. DOI: 10.12775/RP.2020.007
- Godzich, A. (2020b). Polskie ekwiwalenty funkcjonalne leksemów *brodino* i *mozzarella* z włoskich kronik piłkarskich. *Acta Neophilologica*, 1, 171-186. DOI: 10.31648/an.5225
- Górnicz, M. (2017). Międzynarodowa normalizacja terminologii: „terminologiczny” komitet Międzynarodowej Organizacji Normalizacyjnej ISO (TC 37) oraz jego polski odpowiednik (KT 256 w Polskim Komitecie Normalizacyjnym). W: M. Małachowicz, S. Grucza (red.), *Polskie i europejskie nurty terminologiczne* (s. 296-312). Wydawnictwo Naukowe IKSI.
- Grucza, F. (1991). Terminologia – jej przedmiot, status i znaczenie. W: F. Grucza (red.), *Teoretyczne podstawy terminologii* (s. 11-44). Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Grucza, F. (1993). Język, ludzkie właściwości językowe, językowa zdolność ludzi. W: J. Piontka, A. Wiercińska (red.), *Człowiek w perspektywie ujęć biokulturowych* (s. 151-174). Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Grucza, S. (2010). Główne tezy antropocentrycznej teorii języków. *Lingwistyka Stosowana*, 20(2), 41-68.
- Kaliska, A. (2018). Potoczność a terminologiczność socjolektu wędkarskiego. Polskie i francuskie nazwy technik wędkarskich. *Orbis Linguarum*, 49, 109-126.
- Kotenko, V. (2022). El Picasso de nuestro fútbol: realización de la interdiscursividad a través de las modalidades artísticas en el discurso del fútbol español. *Writings in Romance-Germanic Philology*, 1, 149-162. DOI: [https://doi.org/10.18524/2307-4604.2022.1\(48\).259825](https://doi.org/10.18524/2307-4604.2022.1(48).259825)
- Lakoff, G. i Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live by*. University of Chicago Press.
- Lewandowski, M. (2012). Football is Not Only War. Non-Violence Conceptual Metaphors in English and Polish Soccer Language. W: J. Taborek, A. Tworek, L. Zieliński (red.), *Sprache und Fußball im Blickpunkt linguistischer Forschung* (s. 79-95). Kovac.
- Lukszyn, J. i Zmarzer, W. (2006). *Teoretyczne podstawy terminologii*. Katedra Języków Specjalistycznych Uniwersytetu Warszawskiego.
- Łukasik, M. (2017). Słownik wyrażen metanaukowych, metalingwistycznych i metakulturologicznych Profesora Franciszka Gruczy. W: S. Grucza, M. Olpińska-Szkiełko, M. Płużyczka, I. Banasiak, M. Łączek, A. Bonek, A. Kaleta, A. Sztuk (red.), *Franciszek Grucza, Dzieła zebrane, t. 1: O nauce prof. Franciszka Gruczy* (s. 252-348). Wydawnictwo Naukowe Instytutu Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej UW.
- Machowski, S. (2016). Język prawny a specjalistyczny. O terminologii dotyczącej transportu w polskich ustawach. W: D. Kondratczyk-Przybylska, A. Niewiadomski i E. Walewska (red.), *Język polskiego prawa: nowe wyzwania* (s. 115-129). Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
- Machowski, S. (2017). Mono- i polisemia terminów spedycyjnych. W: B. Walkiewicz, K. Kęszicka (red.), *Norma a uzus II. Przekład specjalistyczny w perspektywie globalizacji* (s. 105-114). Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
- Michałowski, P. (2021). Struktura leksykonu terminologicznego a konstruowanie terminograficzne. *Studia Rossica Gedanensia*, 8, 66-76. <https://doi.org/10.26881/srg.2021.8.03>
- Miodunka, W. (1980). *Teoria pól językowych. Społeczne i indywidualne ich uwarunkowania*. Państwowe Wydawnictwa Naukowe.
- Nowicki, W. (1986). *Podstawy terminologii*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

- Pałuszyńska, E. (2017). Charakterystyka stylu naukowego i terminów na tle wariantywności języka w kraju i za granicą. *Acta Universitatis Lodzianensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*, 24, 17-24. <https://doi.org/10.18778/0860-6587.24.02>
- Polański, K. (1999). *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Sharifian, F. (2016). Lingwistyka kulturowa. *Etnolingwistyka*, 28, 31-57. DOI: 10.17951/et.2016.28.31
- Szcześniak, K. (2016). Reporting Sports Co-Events. Predictability in the Language of Sports. W: A. Godzich, I. Koutny, P. Nowak, J. Taborek i M. Lewandowski (red.), *Język – komunikacja – informacja* (t. 11, s. 55-72). Wydawnictwo Rys.
- Taborek, J. (2012). The Language of Sport: Some Remarks on the Language of Football. W: H. Lankiewicz, E. Wąsikiewicz-Firlej (red.), *Informed Teaching – Premises of Modern Foreign Language Pedagogy* (s. 237-253). Wydawnictwo PWSZ w Pile.
- Tokarski, R. (1993). Słownictwo jako interpretacja świata. W: J. Bartmiński (red.), *Współczesny język polski* (s. 335-362). Wiedza o kulturze.

SŁOWNIKI

- De Mauro, T. (red.) (2000). *Il dizionario della lingua italiana per il terzo millennio*. Paravia. Wersja on-line: *Il Nuovo De Mauro. Dizionario della lingua italiana on-line*, <https://dizionario.internazionale.it/>, [dostęp: 30.07.2024].
- Pivotti, G. (2016). *Dizionario-glossario del gioco del calcio*. Nuova Prhomos.
- Quartu, M. i Rossi, E. (2012). *Dizionario dei Modi di Dire della Lingua Italiana*. Hoepli. <https://dizionari.corriere.it/dizionario-modi-di-dire/>, [dostęp: 30.07.2024].
- Sabatini, F. i Coletti, V. (2024). *Dizionario italiano Sabatini Coletti*. Hoepli. Wersja on-line: *Il Sabatini Coletti Dizionario della lingua italiana on-line*, https://dizionari.corriere.it/dizionario_italiano/, [dostęp: 30.07.2024].
- Vocabolario Treccani della lingua italiana on-line*, <https://www.treccani.it/vocabolario/>, [dostęp: 30.07.2024].

ŹRÓDŁA PRZYKŁADÓW

- International Football Association Board (2019). *Przepisy gry 2019/20* (D. Picz, Z. Przesmycki, M. Wierzbowski, tłum.). https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/3075-Przepisy_Gry_2019_2020.pdf [dostęp: 1.08.2024]
- International Football Association Board (2022). *Przepisy gry 2022/23* (D. Picz, M. Wierzbowski, Z. Przesmycki, tłum.). https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/941/4725-Przepisy%20Gry%202022-23.pdf [dostęp: 1.08.2024]
- La Gazzetta dello Sport – Archivio*, <https://www.archiviostorico.gazzetta.it> [dostęp: 108.2024]
- La Gazzetta dello Sport*, <https://www.gazzetta.it/> [dostęp: 1.08.2024]
- Regulamin Inea Stadionu w Poznaniu* (2013). https://img.lechpoznan.pl/pliki/do_pobrania/regulamin_INEAstadionu.pdf [dostęp: 1.08.2024]
- Zarząd Polskiego Związku Piłki Nożnej. (2018). *Uchwała nr III/48 z dnia 21 marca 2018 roku w sprawie przyjęcia Regulaminu Rozgrywek Piłkarskich o Puchar Polski na sezon 2018/2019*. https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/723/2513-2431-Regulamin%20PP%202018.2019.pdf [dostęp: 1.08.2024]

WARIANTYWNOŚĆ TERMINOLOGICZNA
WE WŁOSKIM DYSKURSIE DZIENNIKARSKO-SPORTOWYM
NA PODSTAWIE DZIENNIKA „LA GAZZETTA DELLO SPORT”

Streszczenie

Artykuł ukazuje wariantywność terminologiczną włoskiego słownictwa piłki nożnej na bazie korpusu terminów pochodzących z pola leksykalnego „pożywienie człowieka”, wyekscerpowanych z internetowego wydania najpoczytniejszego włoskiego dziennika sportowego „La Gazzetta dello Sport” z lat 2022-2023. Badanie zostało przeprowadzone z odniesieniem do sfery terminologicznej zdefiniowanej jako podsystem terminologiczny, składający się średnio z kilku lub kilkunastu leksykonów, połączonych bezpośrednimi relacjami semantycznymi wraz z omówieniem warunków przynależności określonego wariantu terminologicznego do sfery terminologicznej włoskiego języka piłki nożnej. Frazeologizmy piłkarskie języka włoskiego są analizowane ze względu na ich przynależność do wypowiedzi językowych i uznane za terminy techniczne. Są one terminami ze względu na stosowanie ich przez użytkowników języków, którzy posługują się nimi w różnych dziedzinach wyspecjalizowanej działalności poznawczej jako wyrazy lub grupy wyrazowe. Frazeologizmy piłkarskie reprezentują profesjolekt, rozumiany jako technolekt. Pozwala to różnorodnie opisać włoskie wyrażenia idiomatyczne poprzez rekonstrukcję ich budowy gramatycznej, leksykalnej i logiczno-pojęciowej oraz w kontekście ich funkcjonowania jako jednostek w procesie językowym.

Słowa kluczowe: wariantywność terminologiczna; analiza jakościowa; neologiczna metaforyzacja terminologiczna; metafora konceptualna; włoski język prasy sportowej; profesjolekt dziennikarsko-sportowy.

THE TERMINOLOGICAL VARIABILITY
OF THE ITALIAN SOCCER LANGUAGE
BASED ON THE SPORT MAGAZINE *LA GAZZETTA DELLO SPORT*

Summary

The article aims at showing the terminological variability of Italian soccer vocabulary based on a corpus of terms that belong to the lexical field of human food. They have been excerpted from the 2022 and 2023 Internet editions of the most widely read Italian sport magazine *La Gazzetta dello Sport*. The research will be conducted with reference to a terminological sphere defined as a terminological subsystem consisting on average of several or a dozen or so lexicons bound by direct semantic relationships. As part of the research, each terminological variant will be discussed with regard to appurtenance conditions that it needs to fulfill in order to be included in the Italian soccer language. As regards Italian soccer phraseologisms, they might be analyzed as language utterances and simultaneously considered to be terms, i.e. units of terminology as they are widely accepted by language users as terms existing in various specialized activity domains in the form of words or word groups. At the same time, these terms represent a profesiolect defined as a technolect. This is all accompanied by various types of methodology applied to the description of Italian multiword idiomatic expressions by reconstructing their grammatical, lexical or logico-conceptual structure and analyzing their functioning as language units inherent in the language process.

Keywords: terminological variability; qualitative analysis; neologism-based terminological metaphorization; conceptual metaphor; Italian sport magazine language; journalistic and sport profesiolect